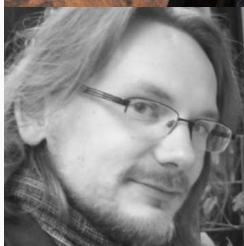

Dune: 1/3 af et mesterværk

Frederik Bojer Bové 17.09.2021

FILM // ANMELDELSE: Efter lang tids venten kan vi endelig se Denis Villeneuves *Dune* i danske biografer. Men vi kommer til at vente længere endnu på flere film. For filmen er en sikker og flot version af den klassiske bog, der dog samtidig så tydeligt kun er første del af fortællingen, at dens kvalitet ikke rigtig kan vurderes, før dens opfølger er lavet. Men det kunne blive til en filmhistorisk mesterlig trilogi.

Hvad er det, der gør bøger til klassikere? Hvordan kan det være Frank Herberts *Dune* fra 1965 stadig lever i bedste velgående og forhåbentlig kan gøres til en trilogi af film? Det er ikke plottet, for hvis det var en spændende *pageturner*, ville bogen ikke være blevet regnet for at være “ufilmelig”. Men hvad er det så?

I pressematerialet, vi anmeldere fik udleveret, har filmens instruktør Denis Villeneuve givet nogle forklaringer. Han kalder romanen for “Homerisk” og “tidsløs”, kalder den fremsynet og relevant. Han beskriver den som en politisk skildring af kolonialismens konsekvenser. Og så fremhæver han bogens unge hovedperson, den søgende Paul Atreides, og dennes kamp for at skabe sin egen identitet.

Den er ikke som enkeltstående værk 100% fortælle-mæssigt tilfredsstillende

Der er rigtig meget af dette, som på fornemste vis er forløst i filmatiseringen *Dune*. Filmen skaber et fascinerende univers, og dens politiske subtekst er især overraskende fornemt håndteret. Men karaktererne forsvinder en lille smule i

intrigerne, og især Paul Atreides må nok vente på film to og tre på for alvor at indtage sin sande rolle. Så kryds fingre for en opfølger.

Intriger inde i intriger

Nej, *Dune* er ikke en *pageturner*. Bogen er en masse intriger inde i intriger, og så enkelte gigantiske voldelige optrin. Læg dertil at filmen kun filmatiserer første halvdel af første bind, og den er ikke som enkeltstående værk 100% fortælle-mæssigt tilfredsstillende.

Den centrale intrige omhandler kampen mellem de to adelsslægter Atreides og Harkonnen. Af den i filmen usete Kejser bliver de to slægter beordret til at udveksle adelsdømmer, således at Atreiderne vil opnå kontrollen med planeten Arrakis, og dermed også monopolet på det mystiske "krydderi", hvis bevidsthedsudvidende kvaliteter er nødvendige for at kunne navigere mellem stjernesystemer.

Og det er bare et par af de mange planer, der i løbet af fortællingen vil vikle sig ind i hinanden, modvirke hinanden, og til tider løbe ud i sandet

Hvad der ligner en forfremmelse af Atreiderne, kunne dog også være en forbandelse, for Arrakis er en farlig planet, som Harkonnen-slægten stadig kender godt nok til at kunne have lagt dødbringende fælder...

Rundt om dette plot findes et væld af andre intriger. Den gode hertug Leto Atreides (Oscar Isaac) tænker sig at indgå en alliance med det hårdføre nomadiske Fremfolk på Arrakis og dermed skabe en ny form for "ørkenmagt". Hans søn Paul Atreides (Timothée Chalamet) har visioner om en ung kvinde.

Den mystiske Bene Gesserit orden, som Pauls mor Jessica (Rebecca Ferguson) var medlem af, har sine egne dagsordener centreret om deres søgen efter den messianske "Kwisatz Haderach". Og det er bare et par af de mange planer, der i løbet af fortællingen vil vikle sig ind i hinanden, modvirke hinanden, og til tider løbe ud i sandet. *No pun intended.*

Ikonografen Villeneuve

Det komplekse plot passer måske meget godt til instruktøren Denis Villeneuve, for hvis der er noget, den mand tidligere har været god til, så er det at finde uanet kompleksitet i sine fortællinger, om han så skulle bruge selv komplet usandsynlige plottwists for at "finde" det. Det har undertiden gjort ham til en af filmverdenens dårligste politiske filmskabere – altid villig til at putte en ny vinkel på, lige meget hvor usammenhængende den var, og hvor meget den underminerede hans hidtidige fortælling.

Film som *Polytechnique* om en misogyn massemander, *Nawals hemmelighed* om borgerkrigen i Libanon, og *Sicario* om narkokarteller i Mexico kunne nærmest lige så godt være fantasy-film, så lidt har de at sige om deres emner. Så det er en umanerligt glimrende udvikling, han har gennemgået de seneste år.

Dune er et af de bedste filmiske fantasy-universer der nogensinde er skabt.

Man skal i virkeligheden heller ikke tænke for meget over de politiske intriger i *Dune*, for de giver ikke voldsomt meget mening. Men det er her Villeneuves styrker begynder at vise sig. For lige så dum han har været til at håndtere politisk kompleksitet, ligeså fabelagtig har han med årene vist sig at være til at håndtere ikonografi, til at lade billeder tale, til at finde de helt rigtige symboler og ikoner for at lade publikum fortælle videre. Gigantiske edderkopper i *Enemy*. Rumskibe i *Arrival*. Et overflodshorn af sci-fi-idéer i *Blade Runner 2049*.

Dune er kronen på værket. Også fordi samfundet, som filmen skildrer, selv fortæller med symboler. De mange forskellige samfundsformer har deres egne ritualer, hellige billeder og måder at bevæge sig på, og Villeneuve sætter særsomt fokus herpå.

Efter at have set Villeneuves *Dune* fremstår valget af David Lynch til at lave den første filmatisering endnu mere meningsløst, for Lynchs styrke er at underminere mening selv i de ting, vi ellers finder mest normale. Villeneuve, derimod, kan skildre helt igennem rituelle og i sig selv meningsforladte ting, som f.eks. en sækkepibespiller, der pludselig dukker op, så det virker som en essentiel del af fortællingen.

Det er en central grund til, at *Dune* er et af de bedste filmiske fantasy-universer, der nogensinde er skabt.

Respekt for naturen

Villeneuve lader også til at forstå sin fortællings styrker virkelig godt. Filmens allerførste ord handler om, hvor smuk Arrakis er, over et vitterligt gudesmukt billede af sandklitter. Hvis *Dune* skal virke, så skal vi have lyst til at leve i dens verden, og så skal planeten også være tiltrækkende.

Anslaget fortsætter derefter med et Fremmen-angreb på de gigantiske krydderi-maskiner, og omvendt forfærdeligt er det resulterende flammehav i ørkenen, ødelæggelsen af den nøgne natur. Og dermed er filmens centrale pointe egentlig indkredset på blot et par minutter. Det ledte mine tanker hen på Werner Herzogs formidable film fra den første Irak-krig, *Lessons of Darkness*, og det skal virkelig forstås som en ros.

Derfor har *Dune* potentiale til at blive en filmisk hovedværk

I virkeligheden er *Dune*-universet ret simpelt. Forfatter Frank Herbert skabte en galaktisk civilisation, der var sammensat af jordiske civilisationer fra hele verden – f.eks. er bøgernes religion en art ultrasynkretisme baseret på den “zenkristne navakoran” – og stillede den herefter op over for de nomadiske og naturbaserede Fremmen-stammer.

Civilisation og kultur op mod respekt for natur og omgivelser. Hvad er så stærkest?

Den kamp har alle dage fascineret. Og den fascinerer så meget mere i dag med klimaforandringer, pandemi, og en teknologisk udvikling, der altid føles, som om den er i fare for at køre af sporet.

Kaos

Derfor har *Dune* potentiale til at blive en filmisk hovedværk. Men det er desværre stadigvæk kun et potentiale. Det er lidt skæbnens ironi, at en film om civilisationens kamp mod naturen er blevet forsinket af en global pandemi, og at den herefter er i fare for ikke at få sine opfølgere på grund af teknologiske stridigheder. Men sådan er det.

Villeneuve har nemlig valgt kun at filmatisere bogens første del i denne omgang. Og filmselskabet vil se om filmen bliver en kommerciel succes, før de giver penge til at filmatisere anden del. Og på grund af corona har de også valgt at udsende filmen på streaming samtidig, i hvert fald i USA, og der er ingen af os, som har nogen idé om, hvad det vil betyde for de kommercielle perspektiver.

Hvis Villeneuve kan fortsætte særlig det fremragende ikonografiske niveau i de andre miljøer, hans fortælling skal igennem, så kan *Dune* komme til at være den første film i en mesterlig trilogi

Og det er her, det bliver umanerlig svært at bedømme *Dune* som film i sig selv. For den fortæller ikke hele historien. Villeneuves opdeling giver tematisk perfekt mening, men betyder omvendt, at første film rent dramaturgisk kan føles lidt utilfredsstillende. Det bliver til sidst en anelse langtrukket, men til gengæld er alt så gjort klar til, at del to kan blive et mesterværk.

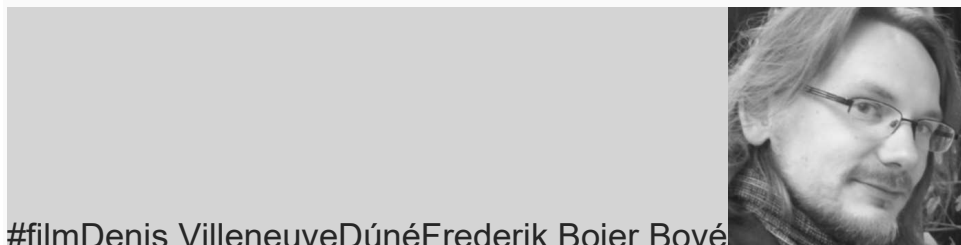
Villeneuve har også sagt, at han håber at få lov til at lave en trilogi, hvor han vil inkludere seriens anden bog, *Dune Messiah*. Derefter bør han stoppe, for historien bliver endog meget knudret og krydret i de efterhånden mange bøger, der siden er kommet i serien. Men Villeneuve har evnerne til at lave en formidabel trilogi baseret på de to første bøger, ulig alle andre filmtrilogier.

Hvis det lykkes, hvis Villeneuve kan fortsætte særlig det fremragende ikonografiske niveau i de andre miljøer, hans fortælling skal igennem, så kan *Dune* komme til at være den første film i en mesterlig trilogi. Kommer den til at stå alene, vil den nok ikke gå over i historien. Dertil er der for meget politik, filosofi og psykologisk udvikling, der ikke er blevet plads til endnu. Så håbet lever.

[LÆS FLERE ANMELDELSER AF FREDERIK BOJER BOVÉ HER](#)

Dune
155 minutter
Warner Bros.

Fotocredit: Pressebillede. Chiabella James.

[#filmDenis VilleneuveDúnéFrederik Bojer Bové](#)

Frederik Bojer Bové

Frederik Bojer Bové (født 1.12 1986) er cand.mag. i Moderne Kultur og Kulturformidling og BA i Historie. Han blogger om film på kronoper.dk, er dansk redaktør på tidsskriftet Cinema Scandinavia og har været programlægger på